

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«СТРАХУВАННЯ»

*(для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«бакалавр» напрямку підготовки 6.030504 – Економіка підприємства і слухачів
другої вищої освіти спеціальності 7.03050401 – Економіка підприємства)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2017

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Страхування» (для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030504 – Економіка підприємства і слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050401 – Економіка підприємства) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: О. О. Воронков. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 41 с.

Укладач: канд. екон. наук, доц. О. О. Воронков

Рецензент: канд. екон. наук, доц. Г. І. Базецька

Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства, протокол № 1 від 29.08.16 р.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	5
Практичне заняття 1 Характеристика основних понять та визначень у страхуванні. Загальні аспекти діяльності страхових компаній	5
Практичне заняття 2 Укладання та ведення страхової угоди. Страхування основних видів ризиків	9
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	14
Змістовий модуль 1 Основні поняття, елементи страхової системи та реалізація страхової послуги	14
Тема 1 Основні принципи та системи страхування. Класифікація (2 години)	14
Тема 2 Характеристика основних понять та визначень у страхуванні (4 години)	15
Тема 3 Загальні аспекти діяльності страхових компаній (10 годин)	18
Тема 4 Порядок укладання і ведення страхової угоди (15 годин)	20
Тема 5 Особливості страхування основних видів ризиків (14 годин)	21
Змістовий модуль 2 Розвиток та регулювання страхового ринку	37
Тема 6 Страховий ринок (9,5 годин)	37
Тема 7 Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні (7,5 годин)	39
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	40

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні вказівки спрямовані на допомогу студентам поглибити та закріпити знання теоретичних положень, що здобуті при вивченні дисципліни, та сформувати практичні навички щодо визначення особливостей різних видів страхування.

Дисципліна «Страхування» є варіативною та відповідно до навчального плану вивчається у 6 семестрі 3 курсу. Об'єм дисципліни становить 2,5 кредити ECTS (90 академічних годин), у тому числі 10 аудиторних занять, обсяг яких включає 6 годин лекцій і 4 години практичних занять. На самостійну роботу студента припадає 80 годин.

Метою вивчення дисципліни є отримання знань та практичних навичок з питань страхового захисту майнових інтересів юридичних та фізичних осіб, функціонування та аналізу ринку страхових послуг.

Завдання курсу полягає у вивченні механізму узгодження та правового захисту страхових інтересів суб'єктів страхового процесу.

У результаті вивчення дисципліни студент має знати основні поняття, принципи страхування та елементи страхової системи, нормативні положення щодо державного регулювання страхової діяльності, методологію побудови страхових тарифів, порядок укладання та ведення страхової угоди, умови здійснення страхових виплат, особливості страхування основних видів ризиків та вміти виконувати найпростіші актуарні розрахунки, оцінювати рівні імовірності настання страхових ризиків, оцінювати показники фінансово-господарської діяльності страхової фірми, скласти різні форми договору страхування, користуватися нормативними документами.

У методичних вказівках до самостійної роботи для кожної теми зазначено обсяг витрат часу на вивчення, що відповідає програмі курсу. Наприкінці методичних вказівок наведено список основних і додаткових підручників, які рекомендується використовувати. Кожна тема супроводжується посиланнями на відповідні їй сторінки підручників. Після вивчення теоретичного матеріалу треба дати відповіді на запитання для самоперевірки за темою, а також вирішити задачі, пропоновані для самостійного розв'язання.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1 (2 години)

Тема ПЗ: ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ТА ВИЗНАЧЕНЬ У СТРАХУВАННІ. ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Мета – закріплення понять страхової оцінки і страхової суми, страхового тарифу і страхового платежу, страхової виплати і франшизи, вибір системи страхової відповідальності, формування вміння обчислювати фактичну суму збитку, страхове відшкодування та страхову суму за договором. Закріплення поняття страхового тарифу, його складу і структури Опанування методом побудови страхових тарифів.

Завдання 1.1

Розрахувати суми першого та другого ризику при страхуванні домашнього майна: вартість майна – 35 тис. грн.; страхова сума згідно договору – 12 тис. грн., сума збитків від пожежі – 18 тис. грн.

Розв'язання.

Страхування за системою першого ризику передбачає виплату страхового відшкодування у розмірі збитку, але в межах страхової суми. За цією системою весь збиток в межах страхової суми (перший ризик) компенсується цілком. Збиток понад страхову суму (другий ризик) не відшкодовується.

Отже, сума першого ризику становить 12 тис. грн., оскільки ця сума є граничною межею страхової суми. Другий ризик, що є сумою збитку, яка перевищує страхову суму і не відшкодовується, становить 6 тис. грн.

Завдання 1.2

У договорі страхування майна підприємства передбачена умовна франшиза в розмірі 2000 грн. Збитки склали 1300 грн. Визначити розмір страхового відшкодування.

Розв'язання.

Франшиза – це звільнення страховика від відшкодування збитків, що не перевищують певний розмір. Розмір франшизи означає частину збитку, яку приймає на себе страхувальник, вона не підлягає відшкодуванню з боку страховика. Ця частина збитку визначається договором страхування.

Отже, розмір страхового відшкодування дорівнює нулю, тобто у цьому випадку збиток не відшкодовується.

Завдання 1.3

Розрахувати страхове відшкодування. Вихідні дані для розрахунку подані в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 Вихідні дані для розрахунку страхового відшкодування

Об'єкт страхування	Вартість об'єкта, грн.	Страхова сума, грн.	Розмір збитку, грн..
А	50000	30000	16000
Б	50000	20000	30000

Розв'язання.

Оскільки страхова сума менша за вартість об'єкта в обох випадках страхування (в обох об'єктів А і В), тобто вартість майна обох об'єктів застрахована неповністю, для обчислення страхового відшкодування скористаємось формулою, що відповідає страхуванню за системою пропорційної відповідальності:

$$C_v = U \frac{C_c}{C_o},$$

де C_v – величина страхового відшкодування, грн.;

C_c – страхова сума за договором, грн.;

U – фактична сума збитку, грн.;

C_o – вартісна оцінка об'єкта страхування, грн.

Отже для об'єкта А страхове відшкодування становить

$$C_{vA} = 16000 * \frac{30000}{50000} = 96000 \text{ грн.},$$

для об'єкта В –

$$C_{vB} = 3000 * \frac{2000}{5000} = 12000 \text{ грн.}$$

Завдання 1.4

Вартість об'єкта страхування дорівнює 54700 грн., страхова сума та збиток страхувальника становлять відповідно 80 % та 60 % вартості об'єкта. Розрахувати розмір страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Розв'язання:

Обчислимо розмір страхової суми:

$$C_c = C_o * 80\% = 54700 \times 0,8 = 43760 \text{ грн.}$$

Обчислимо розмір збитку страхувальника:

$$U = C_0 * 60\% = 54700 \times 0,6 = 32820 \text{ грн.}$$

Отже, страхове відшкодування за системою пропорційної відповідальності становить:

$$C_v = U \frac{C_c}{C_o} = 32820 \frac{43760}{54700} = 26256 \text{ грн.}$$

Завдання 1.5

Збиток страхувальника, спричинений знищенням об'єкта, дорівнює 9800 грн, страхова сума за угодою страхування – 12300 грн, що складає 70 % від вартості об'єкта. Визначити розмір страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Розв'язання.

Вартість об'єкта страхування становить:

$$\frac{12300 \times 100}{70} = 17571 \text{ грн.}$$

Отже, страхове відшкодування за системою пропорційної відповідальності складає:

$$C_v = U \frac{C_c}{C_o} = 9800 \frac{12300}{17571} = 6860 \text{ грн.}$$

Завдання 1.6

Підприємство виготовляє 1500 машин на рік. Протягом року 12 з них виходить з ладу. Страхова компанія уклала 500 договорів щодо гарантійного обслуговування цих машин. Середня страхова сума на один договір 120000 грн, середнє страхове відшкодування на один договір – 55000 грн. Визначити:

- нетто-ставку зі 100 грн. страхової суми;
- брутто-ставку зі 100 грн. страхової суми, якщо витрати страховика на ведення справи складають 9 %, а прибуток – 25 % брутто-ставки;
- розмір страхових платежів за договорами.

Розв'язання.

Брутто-ставкою називається тарифна ставка, що лежить в основі страхового внеску. Вона складається з нетто-ставки і навантаження.

Розрахуємо нетто-ставку зі 100 грн. страхової суми за формулою:

$$T_{no} = \frac{m \times \bar{Q}}{n \times \bar{S}} \times 100,$$

де m – кількість постраждалих об'єктів у результаті страхових подій;

n – кількість об'єктів страхування;

\bar{Q} – середнє страхове відшкодування на один договір;

\bar{S} – середня страхова сума на один договір.

Тоді нетто-ставка дорівнює

$$T_{no} = \frac{12 \times 55000}{1500 \times 120000} \times 100 = 0,37 \text{ грн.}$$

Брутто-ставка зі 100 грн. страхової суми розраховується за формулою:

$$T_B = \frac{T_n \times 100}{100 - N\%} \text{ грн.,}$$

де T_n – нетто-ставка;

$N\%$ – навантаження (витрати страховика на ведення справи).

Отже брутто-ставка дорівнює

$$T_B = \frac{0,37 \times 100}{100 - (25 + 9)} = 0,56 \text{ грн.}$$

Обчислимо суму страхових платежів на один договір страхування, що визначається як добуток середньої страхової суми та брутто-ставки на один договір страхування, отримаємо:

$$\frac{120000 \times 0,56}{100} = 672 \text{ грн.};$$

Сума страхових платежів на всі договори становить

$$672 \times 500 = 336000 \text{ грн.}$$

Завдання 1.7

Розрахувати розмір страхового відшкодування та страхового платежу, якщо господарюючий суб'єкт застрахував своє майно строком на 1 рік з відповідальністю за крадіжку зі зломом на суму 400 тис. грн. Ставка страхового тарифу становить 0,3 % від страхової суми. Згідно з договором передбачена умовна франшиза в розмірі 2 %, за якої надається знижка тарифу 6 %. Фактичний збиток страхувальника склав:

а) 6,8 тис. грн.,

б) 9 тис. грн.

Розв'язання.

Обчислимо страховий тариф без знижки:

$$400000 \times 0,003 = 1200 \text{ грн.}$$

Сума знижки становить $1200 \times 0,06 = 72$ грн., отже загальна сума страхового платежу дорівнює

$$1200 - 72 = 1128 \text{ грн.}$$

Розмір умовної франшизи становить:

$$400000 \times 0,02 = 8000 \text{ грн.}$$

Страхове відшкодування у випадку а) не відшкодовується, оскільки не перевищує франшизу; у випадку б) – дорівнює 9000 грн.

Практичне заняття 2 (2 години)

Тема ПЗ: УКЛАДАННЯ ТА ВЕДЕННЯ СТРАХОВОЇ УГОДИ. СТРАХУВАННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ РИЗИКІВ

Мета – закріплення теоретичних знань щодо порядку та умов здійснення страхових виплат і страхового відшкодування, формування вміння виконувати розрахунки щодо угод з особистого страхування, страхування майна та страхування відповідальності.

Завдання 2.1

Громадянин має автомобіль вартістю 40000 \$. Імовірність угону автомобіля становить $p=0,03$. Вартість страхового полісу на один рік становить 2% від вартості автомобіля. Визначте:

- імовірність і суму програшу громадянина у разі, якщо він не буде страхувати автомобіль;
- імовірність і суму програшу у разі, якщо громадянин застрахує автомобіль, а страховий випадок не настане;
- імовірність і суму виграшу у разі настання страхового випадку.

Розв'язання.

Визначимо суму програшу громадянина у разі, якщо він не страхуватиме автомобіль. Ця сума дорівнює вартості автомобіля і становить 40000 \$ з імовірністю 0,03.

Визначимо суму програшу громадянина у разі, якщо він застрахує автомобіль, а страховий випадок не настане. Ця сума дорівнює вартості страхового полісу, тобто 2 % від вартості автомобіля. Отже програв громадянина складе $40000 \$ \times 0,02 = 800 \$$, його імовірність $1-p=1-0,03=0,97$, тобто майже дорівнює одиниці.

Визначимо імовірність і суму виграшу у разі, якщо громадянин застрахує автомобіль і страховий випадок настане. Сума виграшу дорівнює вартості автомобіля за вирахуванням вартості страхового полісу, тобто $40000 \$ - 800 \$ = 39200 \$$ з імовірністю виграшу $p=0,03$.

Завдання 2.2

У ветеринарній лікарні під час проведення профілактичного щеплення тварин 10.04.2016 р. стався страховий випадок, що призвів до таких наслідків:

- лікар був визнаний інвалідом III групи;
- фельдшер отримав I групу інвалідності.

Визначте розмір страхового платежу (виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, чинної на 10.11.2016 р., що становить 1450 грн.) та страхового відшкодування постраждалим, якщо місячна заробітна плата на останній посаді лікаря становить 2530 грн, фельдшера – 1970 грн.

Розв'язання.

Лікарі, фельдшери та техніки ветеринарної медицини, які здійснюють діагностичні, профілактичні, оздоровчі та лікувальні роботи у тваринництві, ветеринарно-санітарну експертизу тваринницької продукції та надають інші ветеринарні послуги власникам тварин, підлягають обов'язковому страхуванню. Обов'язкове (додаткове) страхування спеціалістів ветеринарної медицини проводиться за рахунок позабюджетних надходжень установ державної ветеринарної медицини. Страхові платежі сплачуються один раз на рік у розмірі 8 % від мінімальної заробітної плати (мінімальна заробітна плата станом на 01.11.2016 року становила 1450 грн).

Отже, розмір страхового платежу дорівнює:

$$1450 \times 0,08 = 116 \text{ грн.}$$

У разі настання страхового випадку страховик, відповідно до умов страхування, зобов'язаний сплатити страхову суму:

– спадкоємцям застрахованого – у розмірі п'ятирічної заробітної плати застрахованого за останньою посадою, яку він займав до настання страхового випадку або його наслідків, що виникли протягом року, в результаті яких застрахований загинув;

– застрахованому – у розмірі чотирирічної заробітної плати застрахованого за останньою посадою, яку він займав до встановлення інвалідності, якщо у результаті страхового випадку або його наслідків, що виникли протягом року, застрахованому встановлено I або II групи інвалідності;

– застрахованому – у розмірі трирічної заробітної плати застрахованого за останньою посадою, яку він займав до встановлення інвалідності, якщо у результаті страхового випадку або його наслідків, що виникли протягом року, застрахованому встановлено III групи інвалідності.

Отже, страхове відшкодування фельдшеру, що отримав I групи інвалідності, страховик, відповідно до умов страхування, зобов'язаний сплатити у розмірі його чотирирічної заробітної плати за останньою посадою, яку він займав до встановлення інвалідності:

$$4 \times 1970 \times 12 = 94560 \text{ грн.}$$

Страхове відшкодування лікарю, що отримав III групи інвалідності, страховик зобов'язаний сплатити у розмірі його трирічної заробітної плати за останньою посадою, яку він займав до встановлення інвалідності:

$$3 \times 2530 \times 12 = 91080 \text{ грн.}$$

Завдання 2.3

Розрахувати розмір збитків та страхового відшкодування в результаті загибелі тварин, якщо загальна страхова сума становить 500 грн. Кількість застрахованих тварин – 12 шт. Кількість тварин, що придбані після укладення договору – 3 шт., а кількість загиблих тварин – 2 шт.

Розв'язання.

Страховий платіж визначається згідно зі страховим тарифом, розмір якого встановлюється у договорі страхування залежно від об'єкту страхування, прийнятих на страхування ризиків, страхових сум, розміру франшизи, строку страхування, а також інших чинників. Зазвичай термін дії договору майнового страхування становить один рік. Договір страхування набуває чинності після сплати страхувальником страхової премії (або частини страхової премії), а закінчується у вказаний в полісі строк.

Оскільки відомо, що загальна страхова сума дорівнює вартості 12 тварин, вартість однієї тварини становить:

$$\frac{500}{12} = 41,7 \text{ грн.}$$

Отже, збиток від загибелі двох тварин складає:

$$41,7 \times 2 = 83,4 \text{ грн.}$$

Розмір страхового відшкодування на одну тварину складає:

$$\frac{500}{15} = 33,3 \text{ грн.}$$

Розмір страхового відшкодування на двох загиблих тварин:

$$33,3 \times 2 = 66,6 \text{ грн.}$$

Отже, розмір збитку з врахуванням страхового відшкодування становить:
 $83,4 - 66,6 = 16,8$ грн.

Завдання 2.4

Приватне виробничо-торгівельне підприємство, що займається виробництвом товарів народного споживання, застрахувало своє майно вартістю 25 млн. грн, у т.ч. 60 % з відповідальністю за додатковий ризик – крадіжку зі зломом.

Тарифна ставка страхування майна складає 30 коп. зі 100 грн. страхової суми.

За додаткову відповідальність (викрадання, крадіжку та ін.) встановлена додаткова плата – 1 грн. зі 100 грн.

Безумовна франшиза – 0,5 %.

У результаті крадіжки зі зломом на виробництві було викрадено товарів на суму 3125 тис. грн.

Визначити:

- а) розмір страхових платежів;
- б) розмір страхового відшкодування.

Розв'язання.

Майно підприємства застраховане на суму 25 млн. грн, у тому числі 60 % становить відповідальність за додатковий ризик. Отже, розмір страхової суми за майно становить $25 \cdot 40 \% = 10$ млн. грн., а страхова сума за додатковий ризик становить $25 \cdot 40 \% = 15$ млн. грн.

Обчислимо розмір страхових платежів. Оскільки тарифна ставка страхування майна складає 30 коп. зі 100 грн. страхової суми, розмір страхового платежу складає:

$$\frac{10000000}{100} \cdot 0,30 = 30000 \text{ грн.}$$

$$\frac{25}{160} \cdot 100 = 15,625 \text{ млн.грн.}$$

Оскільки за додаткову відповідальність встановлена додаткова плата 1 грн. зі 100 грн., розмір страхового платежу складає

$$\frac{15000000}{100} \cdot 1,0 = 150000 \text{ грн.}$$

Загальний розмір страхових платежів становить $30 + 150 = 180$ тис. грн.

Обчислимо розмір страхового відшкодування. Відомо, що страховою угодою передбачена безумовна франшиза 0,5 %. Безумовна, або ексцедентна (що віднімається), франшиза означає, що вона застосовується в беззастережному порядку без усяких умов. При безумовній франшизі збиток у

всіх випадках відшкодовується за вирахуванням встановленої франшизи. Безумовну франшизу оформляють в договорі страхування наступним записом: «вільно від перших $X\%$ »¹ де $X = 1, 2, 3$ і т.д. відсотків, сума яких завжди віднімається з суми страхового відшкодування незалежно від величини збитку. При безумовній франшизі страхове відшкодування дорівнює величині збитку за мінусом величини безумовної франшизи. Отже, франшиза дорівнює $25000 \text{ тис.грн.} \cdot 0,5\% = 125 \text{ тис. грн.}$

Збиток дорівнює сумі викрадених товарів, тобто 3125 тис. грн. Отже, з урахуванням безумовної франшизи розмір страхового відшкодування становить:

$$3125 \text{ тис. грн.} - 125 \text{ тис. грн.} = 3000 \text{ грн.}$$

Завдання 2.5

Розрахувати суму збитків при страхуванні ризику непогашення кредиту: сума кредиту – 50000 грн, строк кредиту – 6 місяців, відповідальність страховика – 90 %, сплата за кредит – 60 % річних.

Розв'язання.

Обчислимо суму кредиту, яку необхідно повернути, з урахуванням відсотків за кредит:

$$50000 + \frac{50000 \times 0,6}{2} = 65000 \text{ грн.}$$

Сума відшкодування страховою компанією становить:

$$65000 \times 0,9 = 58500 \text{ грн.}$$

Сума збитку становить:

$$65000 - 58500 = 6500 \text{ грн.}$$

Завдання 2.6

Підприємство «Паритет» вирішило застрахувати цивільну відповідальність водіїв транспортних засобів. Тарифні ставки залежно від стажу водіїв такі: до 1 року – 5,9 %; від 1 до 5 років – 4,2 %; від 5 до 10 років – 2,3 %. Страхова сума на кожного водія – 20000 грн. Визначіть страховий внесок на рік, враховуючи, що на підприємстві працює: 2 особи зі стажем роботи до 1 року; 3 особи зі стажем роботи від 1 до 5 років; 5 осіб зі стажем роботи від 5 до 10 років.

Розв'язання.

Обчислимо страховий внесок:

$$\begin{aligned} & 2 \times 20000 \times \frac{5,9}{100} + 3 \times 20000 \times \frac{4,2}{100} + 5 \times 20000 \times \frac{2,3}{100} = \\ & = 230 + 2520 + 2300 = 7180 \text{ грн.} \end{aligned}$$

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1 Основні поняття, елементи страхової системи та реалізація страхової послуги

Тема 1 Основні принципи та системи страхування.

Класифікація (2 години)

Економічна сутність та значущість страхування.

Основні функції страхування.

Основні принципи страхування.

Класифікація видів страхування.

Література: [2] с. 6-13; [3] с. 7-12.

Запитання для самоперевірки

1. Поясніть економічну сутність та доцільність страхування.
2. Охарактеризуйте основні історичні періоди розвитку страхування.
3. Як рівень розвитку страхування впливає на ділову активність в країні та ефективність економіки?
4. Які основні функції страхування? У чому полягає значущість страхування?
5. За рахунок яких коштів здійснюється формування спеціалізованого фонду грошових коштів? Які його функції?
6. Як у страхуванні здійснюється відшкодування збитку та особисте матеріальне забезпечення громадян?
7. Поясніть, у чому полягає та як реалізується функція попередження і мінімізації збитку у страхуванні?
8. Як відрізняються функції страхувальників і страховиків?
9. Охарактеризуйте економічний, юридичний та технічний аспекти страхування.
10. Наведіть визначення страхування, що надає Закон України «Про страхування», та відзначте його особливості.
11. Охарактеризуйте поняття «страховик», що надає Закон України «Про страхування». Які вимоги ставляться до страховика?
12. Охарактеризуйте поняття «страхувальник», що надає Закон України «Про страхування». Які вимоги ставляться до страхувальника?
13. Охарактеризуйте основні принципи страхування.
14. У чому полягають дві основні форми здійснення страхування?
15. На які види розділяють обов'язкове страхування? Охарактеризуйте їх.
16. На які види розділяють добровільне страхування? Охарактеризуйте їх.

17. За якими класифікаційними ознаками класифікується страхування?

Питання для самостійного опрацювання

1. Страхова послуга як специфічний товар.
2. Аналіз стану основних показників розвитку ринку страхових послуг.
3. Перспективи розвитку ринку страхових послуг.
4. Правове забезпечення ринку страхових послуг.
5. Напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування.
6. Порівняння ринку страхових послуг України зі страховими ринками розвинутих країн світу.
7. Страхове право України.
8. Необхідність й значення державного регулювання страхової діяльності.
9. Світовий досвід щодо регулювання страхової діяльності.

Тема 2 Характеристика основних понять та визначень у страхуванні

(4 години)

- Страховий ризик.
- Страховий випадок.
- Страховий збиток.
- Страхова оцінка і страхова сума.
- Страхові тарифи і страхові платежі.
- Страхові виплати і франшизи.

Література: [2] с. 14-28; [3] с. 13-23.

Запитання для самоперевірки

1. Поясніть, що є страховим ризиком? Які його ознаки?
2. Наведіть визначення страхового ризику, що надає Закон України «Про страхування», та відзначте його особливості.
3. Поясніть, що є страховим випадком та наведіть визначення страхового випадку, що надає Закон України «Про страхування». Який зміст і наслідки страхових випадків?
4. Поясніть, що є страховою подією та наведіть визначення страхової події, що надає Закон України «Про страхування». Які її особливості?
5. Поясніть, що є страховим збитком та на які види він поділяється. Як обчислюють страховий збиток?
6. Поясніть зміст термінів «страхова сума» і «страхова оцінка»; на конкретному прикладі покажіть взаємозв'язок між цими термінами при майновому та особистому страхуванні.
7. Поясніть зміст термінів «страхова премія» та «страховий тариф».

8. Охарактеризуйте основні критерії класифікації страхових платежів, їх різновидності.

9. Поясніть, що таке страхове відшкодування та зв'язок його розміру зі страховим збитком і страховою сумою.

10. Поясніть, що є системою страхової відповідальності? Які системи страхової відповідальності Вам відомі?

11. Поясніть, як обрана система страхової відповідальності впливає на страхове відшкодування?

12. Поясніть сутність поняття «франшиза». Які види франшизи Вам відомі? Як вони відрізняються? Як записуються у договорах?

Питання для самостійного опрацювання

1. Служба маркетингу страхової компанії та її функції.
2. Страхові посередники на страховому ринку.
3. Сутність маркетингової діяльності у страхуванні та її значення.
4. Посередницька діяльність в країнах Європейського Союзу.

Задачі для самостійного розв'язання

Визначити (розрахувати) розміри: страхової оцінки (вартості), страхової суми (покриття ризику), страхової премії (платежу), страхового збитку і страхового відшкодування (страхової виплати) для страхової ситуації відповідного варіанта.

Задача 2.1

У договорі добровільного страхування майно підприємства застраховано в розмірі 70% його балансової вартості. Пожежею зруйновано будинок, балансова вартість якого 160 тис. грн. За кошторисом на відбудову будинку потрібно 184 тис. грн. Будинок збудований у 2005 році. Визначити суму страхового відшкодування.

Задача 2.2

Майно підприємства застраховане на 120000 грн. Договір складений із застосуванням умовної франшизи, що дорівнює 10 %. Визначити суму страхового відшкодування при наступних розмірах збитку: 10000 грн.; 30000 грн.; 120000 грн. Яку суму страхового відшкодування виплатить страхова компанія при таких самих розмірах збитку, якщо договір буде укладений із застосуванням безумовної франшизи, що дорівнює 10 %?

Задача 2.3

Автомобіль вартістю 30000 грн. застрахований у двох компаніях, у першій - на суму 20000 грн., у другій - 30000 грн. У результаті страхового випадку автомобіль знищений. Визначити суму страхового відшкодування, виплачену

кжною страховою компанією, якщо за договором з першою страховою компанією була передбачена безумовна франшиза в розмірі 5 %, з другого - 7 %. Які принципи страхування застосовуються при вирішенні цього завдання?

Задача 2.4

Будинок вартістю 20000 грн. застрахований на 10000 грн. Договором передбачена система пропорційної відповідальності. Визначити суму страхового відшкодування при наступних розмірах збитку 7000 грн., 10000 грн., 20000 грн.

Задача 2.5

Автомобіль вартістю 40000 грн. застрахований із застосуванням по системі безумовної франшизи, що дорівнює 15 %. У результаті ДТП автомобіль згорів. Після аварії залишилися запчастини на суму 650 грн. Для їхнього вилучення і відновлення товарного виду власник автомобіля витратив 180 грн. Визначити суму страхового відшкодування.

Задача 2.6

Обладнання, яке оцінили в 18000 грн., застраховане в розмірі 80% його оцінки. Розрахувати суму страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності, якщо збиток страхувальника складає 6200 грн.

Задача 2.7

Домашнє майно застраховано за системою першого ризику на суму 9000 грн. Збиток через знищення пожежею домашнього майна складає 12000 грн. Визначити розмір страхового відшкодування.

Задача 2.8

Страхова оцінка майна складає 28500 грн., а страхова сума - 20000 грн. Збиток страхувальника - 6200 грн. Розрахувати розмір страхового відшкодування:

- а) за системою пропорційної відповідальності;
- б) за системою першого ризику.

Задача 2.9

Вартість об'єкта становить 30000 грн., страхова сума - 28000 грн. Об'єкт повністю знищено. Визначити розмір страхового відшкодування за системою:

- а) першого ризику;
- б) пропорційної відповідальності.

Задача 2.10

ВАТ "Люкс-оптика" застрахувало своє майно на 1 рік з відповідальністю за крадіжку на суму 15000 грн. Ставка страхового тарифу становить 0,3% від страхової суми. За договором страхування передбачена умовна франшиза в розмірі 1% від суми збитку, за якої надається скидка до тарифу 2 %. Внаслідок дії злочинців фактичні збитки ВАТ "Люкс-оптика" склали 1000 грн.

- а) Розрахувати розмір страхового платежу;

б) Визначити розмір страхового відшкодування, що одержить ВАТ "Люкс-оптика".

Задача 2.11

ВАТ "Полюс" застрахувало своє майно на 1 рік з відповідальністю за крадіжку на суму 20000 грн. Ставка страхового тарифу становить 0,4 % від страхової суми. За договором страхування передбачена умовна франшиза в розмірі 3 % від суми збитку, за якої надається скидка до тарифу 1 %. Внаслідок дії злочинців фактичні збитки ВАТ "Полюс" склали 1800 грн. Визначити:

а) розмір страхового платежу;

б) страхового відшкодування, що одержить ВАТ "Полюс".

Задача 2.12

Автомобіль "Таврія", (знос 30%) дійсною вартістю 29000 грн. застрахований "Авто-каска" на суму 29000 грн. Після аварії відповідно до кошторису на ремонт вартість запасних частин складає 2140 грн., вартість робіт – 1270 грн. Розрахувати розмір страхового відшкодування:

а) за системою пропорційної відповідальності;

б) за системою першого ризику.

Тема 3 Загальні аспекти діяльності страхових компаній (10 годин)

Умови діяльності страхової компанії на ринку страхових послуг.

Методика побудови страхових тарифів.

Склад і структура страхового тарифу.

Принципи диференціації тарифних ставок.

Тарифна політика в області страхування.

Страхові резерви та фонди страхових гарантій.

Перестраховування.

Показники оцінювання фінансово-господарської діяльності страхових компаній.

Література: [2] с. 30-55; [3] с. 25-40; [4] с. 47-56.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте особливості комерційної діяльності страхових компаній. Які складові прибутку страховика?

2. Які особливості та призначення інвестиційної та фінансової діяльності страхових компаній?

3. Поясніть призначення та зміст, основні завдання актуарних розрахунків. Які види актуарних розрахунків Вам відомі? Які форма їх виконання?

4. Поясніть призначення та зміст страхової статистики. Які показники страхової статистики використовують у розрахунках?

5. Поясніть, як обчислюють частоту страхових подій. Що характеризує цей показник?

6. Поясніть, як обчислюють коефіцієнт кумуляції ризику. Що характеризує цей показник?

7. Поясніть поняття «повний збиток» та «частковий збиток». Як вони відрізняються та для чого використовуються?

8. Поясніть механізм систем страхування за дійсною вартістю і пропорційною відповідальністю.

9. Поясніть механізм систем страхування за відновлювальною вартістю та граничною відповідальністю.

10. Що використовують як інформаційну базу актуарних розрахунків, її основні та розрахункові показники.

11. Охарактеризуйте основні методи актуарних розрахунків, сутність методики визначення величини нетто-ставки.

10. Поясніть поняття «брутто-ставка», її склад і структуру, основні елементи надбавки.

11. Поясніть поняття «тарифна політика страховиків», її основні принципи та критерії диференціації тарифних ставок.

11. Які види страхових резервів Вам відомі, які їх джерела формування?

12. Призначення і розміщення коштів страхових резервів страховиків.

13. Призначення, розробка і затвердження, основний склад правил страхування.

14. Охарактеризуйте основні функції перестрахування.

15. Поясніть поняття «перестраховик», «цесіонарій», «ретроцессія».

16. Охарактеризуйте умови забезпечення платоспроможності, які зобов'язані дотримувати страховики.

17. Поясніть поняття «нетто-активи» страховика. Як визначається їхній розмір? Яким має бути розрахунковий нормативний запас платоспроможності?

18. Поясніть поняття фінансової стійкості страхових операцій.

19. Поясніть формулу коефіцієнту фінансової стійкості, за яким оцінюють фінансову стійкість, яке його оптимальне значення?

20. Поясніть сутність показників, що характеризують ступінь участі перестраховувальників.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 3.1

Розрахувати одноразову нетто-ставку на дожиття терміном на 5 років при страховій сумі у 100 грн:

а) громадянин А уклав договір страхування на дожиття до 20 років при нормі прибутковості 3 %;

б) громадянин В уклав договір страхування на дожиття до 45 років при нормі прибутковості 4%;

в) громадянин С уклав договір страхування на дожиття до 65 років при нормі прибутковості 5 %.

Задача 3.2

Розрахувати одноразову ставку за договором страхування фізичної особи на випадок смерті. Вік застрахованого 50 років. Термін страхування 1 рік. Страхова сума 100 тис. грн. Норма дохідності 4 %. Питома вага навантаження у структурі брутто-ставки 12%.

За даними таблиці смертності, до віку 50 років дожило 71057 осіб, кількість осіб, що померла у віці 50 років - 340, у віці 51 року - 375 осіб.

Задача 3.3

Розрахувати одноразову ставку за договором страхування фізичної особи на дожиття. Вік застрахованого 40 років. Термін страхування 20 років. Страхова сума 150 тис. грн. Норма дохідності 5 %. Питома вага навантаження у структурі брутто-ставки 14 %.

За даними таблиці смертності, до віку 40 років дожило 84124 осіб, до віку 60 років дожило 52218 осіб.

Задача 3.4

Громадянин М уклав договір добровільного страхування життя в «Аско Медсервіс» із помісячною сплатою внесків. Страхова сума за договором становить 50000 грн. Страховий тариф-нетто - 12,5 грн. на 100 грн. страхової суми, а питома вага навантаження у структурі брутто-ставки - 20 %. Розмір інвестиційного доходу становить 4 %. Визначити:

1. Страховий тариф-брутто:

а) на 1000 грн. страхової суми; б) на всю страхову суму.

2. Розмір страхової суми, яку отримає застрахований:

а) при закінченні дії договору;

б) при народженні в сім'ї дитини;

в) у випадку смерті матері;

г) у випадку втрати працездатності протягом 30 днів.

Тема 4 Порядок укладання і ведення страхової угоди (15 годин)

Порядок укладання та ведення страхового договору.

Правила страхування.

Договір страхування. Порядок його укладання, зміст і механізми реалізації.

Порядок і умови здійснення страхових виплат і страхового відшкодування.

Зміна умов договору страхування і припинення його дії.

Відмова у страхових виплатах або страховому відшкодуванні.

Література: [2] с. 56-67; [3] с. 43-51; [4] с. 65-75.

Запитання для самоперевірки

1. Поясніть основні вимоги до правил страхування та їхнє призначення.
2. Які форми договору страхування використовують на практиці?
3. Поясніть основні функції, склад та процедуру укладення договору страхування. Які документи мають додаватися до договору страхування?
4. Поясніть зміст терміну «андеррайтинг». Які завдання він вирішує?
5. Які вимоги до договору страхування пред'являє Закон України «Про страхування» [1]?
6. Охарактеризуйте договірні зобов'язання страховиків і страхувальників.
7. Охарактеризуйте правила зміни умов і термінів дії договору страхування, припинення його дії, його недійсність.
8. Поясніть процедуру і умови оформлення виплати (відмови у виплаті) коштів страхового захисту.
9. Охарактеризуйте функції аварійних комісарів. Які вимоги до них висуває законодавство?
10. У яких випадках договір страхування діє в обсягах різниці між встановленою страховою сумою і сумою сплаченого відшкодування?
11. Поясніть зміст терміну «викупна сума». Які її розраховують?

Питання для самостійного опрацювання

1. Етапи проходження страхової угоди.
2. Основні умови укладання договору страхування.
3. Порядок укладання договору страхування.
4. Порядок зміни і припинення дії договору страхування.
5. Правила страхування.
6. Вимоги вітчизняного законодавства щодо договорів страхування життя.
7. Права та обов'язки сторін при укладанні договору страхування.
8. Вирішення спорів і припинення дії договору страхування.
9. Контроль за виконанням умов договору страхування.
10. Порядок підготовки та укладання страхового договору.

Тема 5 Особливості страхування основних видів ризиків (14 годин)

Особисте страхування: страхування життя

Страхування від нещасних випадків і хвороб

Медичне страхування

Особисте страхування туристів.

Майнове страхування: обов'язкове майнове страхування; добровільне страхування майна підприємств

Транспортне страхування, страхування вантажів («карго»), страхування транспортних засобів (каско).

Основи страхування фінансових ризиків.

Страхування втрати прибутку (доходу)

Страхування фінансових інвестицій.

Страхування кредитних ризиків.

Страхування депозитів.

Страхування фінансових гарантій

Титульне страхування.

Страхування технічних ризиків.

Страхування будівельно-монтажних ризиків.

Страхування машин та обладнання.

Страхування електронного обладнання.

Страхування відповідальності.

Страхування цивільної відповідальності.

Страхування професійної відповідальності.

Страхування відповідальності за якість продукції.

Страхування відповідальності роботодавців.

Література: [2] с. 68-112; [3] с. 53-93; [4] с. 110-129; с. 172-185; с. 194-205; с. 258-273; с. 283-298; с. 313-330.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте сутність, специфіку та основні види особистого страхування.

2. Поясніть особливості страхування життя.

3. Поясніть, що розуміють як нещасний випадок у договорі страхування життя.

4. Поясніть особливості страхування від нещасних випадків і хвороб.

5. Охарактеризуйте сутність, специфіку та основні види медичного страхування.

6. Які існують види медичного страхування та які типи договорів використовують у медичному страхуванні?

7. Які особливості страхових подій враховуються при особистому страхуванні туристів?

8. Сутність, специфіка та основні види майнового страхування.

9. Охарактеризуйте особливості та переваги обов'язкового та добровільного майнового страхування.

10. У яких випадках використовують обов'язкове страхування? Охарактеризуйте його законодавчо-нормативну базу.
11. Як відрізняється страхування нерухомого і рухомого майна підприємства?
12. На які групи поділяються майнові ризики, які покриваються страхуванням?
13. Які функції виконують основний та додатковий договори з надання страхових послуг із майнових видів страхування?
14. Охарактеризуйте принципи визначення страхової суми при укладанні договору майнового страхування.
15. Охарактеризуйте принципи визначення страхового тарифу при укладанні договору майнового страхування.
16. У якому разі страховик має право відмовити страхувальнику (вигодонабувачу) у виплаті страхового відшкодування?
17. Які види страхування належать до транспортного страхування?
18. Як відрізняються збитки «загальної аварії» та збитки «випадкової аварії»?
19. Що означає страхування «з відповідальністю за всі ризики»? Які його особливості?
20. Охарактеризуйте загальні відмінності умов страхування контейнерів.
21. Поясніть зміст 3-відсоткової франшизи при страхуванні суден.
22. Поясніть особливості трьох типів стандартних умов страхування вантажів.
23. Наведіть класифікацію страхування фінансових ризиків.
24. Які складові збитку від зупинки виробництва, що підлягає страхуванню?
25. Як визначають розмір неотриманого прибутку?
26. Охарактеризуйте функції Міжнародного агентства з гарантування фінансових інвестицій.
27. Які події вважають як страхові ризики під час страхування фінансових інвестицій?
28. Які класи страхування кредитів Вам відомі?
29. Які страхові послуги передбачає делькредерне страхування кредитних ризиків?
30. Охарактеризуйте особливості страхування товарних та споживчих кредитів.
31. Охарактеризуйте особливості страхування експортних кредитів.
32. Охарактеризуйте особливості страхування кредитів під інвестиційні заходи.
33. Поясніть сутність страхування відповідальності позичальника за непогашення кредитів.
34. Поясніть, хто є суб'єктами та що є об'єктом страхування довіри?

35. Поясніть сутність страхування заставного майна.
36. У чому полягає зміст страхування фінансових гарантій?
37. Поясніть функції суб'єктів страхового договору страхування фінансових гарантій (договору поручительського страхування). На користь якої сторони він укладається?
38. Охарактеризуйте об'єкт страхування, страховий ризик та страховий випадок у договорі титульного страхування.
39. Які види страхування належать до страхування технічних ризиків? Якими особливостями відрізняються технічних ризики?
40. Що є об'єктом страхування за договором страхування будівельно-монтажних робіт?
41. На які види страхових подій страховий захист надається за системою страхового покриття «з відповідальністю за усі ризики»?
42. На які види страхових подій страховий захист надається за системою страхового покриття «з відповідальністю за окремі ризики»?
43. На який термін укладається договір страхування будівельно-монтажних ризиків?
44. Охарактеризуйте особливості страхування машин та обладнання.
45. Як визначається страхова сума щодо застрахованих машин або обладнання?
46. Які умови страхування електронного обладнання? Які ризики воно охоплює?
47. Охарактеризуйте сутність, специфіку та основні види страхування відповідальності. Що є об'єктом та хто є суб'єктами за договором страхування відповідальності?
48. Охарактеризуйте загальні особливості страхування відповідальності.
49. Які види страхування відповідальності Вам відомі?
50. Надайте поняття цивільної відповідальності, охарактеризуйте його особливості, наведіть приклади.
51. Надайте поняття професійної відповідальності, охарактеризуйте його особливості, наведіть приклади.
52. Охарактеризуйте особливості страхування відповідальності за якість продукції.
53. Охарактеризуйте особливості страхування відповідальності роботодавців.

Питання для самостійного опрацювання

- 1.Форми та види страхування громадян від нещасних випадків.
- 2.Обов'язкове страхування майна юридичних осіб.

- 3.Добровільне страхування майна юридичних осіб.
- 4.Страхування будівель, споруд та домашнього майна.
- 5.Страхування тварин у господарствах громадян.
- 6.Страхування цивільної відповідальності громадян.
- 7.Види страхування технічних ризиків.
- 8.Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів.
- 9.Страхування фінансових ризиків та гарантій.
- 10.Страхування цивільної відповідальності.
- 11.Обсяг та ліміти відповідальності страховика за договорами страхування відповідальності.
- 12.Моторне (транспортне) бюро України, його функції.
- 13.Обов'язкове та добровільне страхування від нещасних випадків в Україні.
- 14.Основні умови страхування майна юридичних осіб від вогню та інших небезпек.
- 15.Досвід зарубіжних країн у страхуванні майна юридичних осіб.
- 16.Пільги, які застосовують страхові компанії при страхуванні майна юридичних осіб.
- 17.Принципи страхового захисту власності громадян.
- 18.Страхові ризики при страхуванні майна громадян.
- 19.Комплексні види страхування майна.
- 20.Міжнародний досвід страхування домашнього майна.
- 21.Умови страхування майна підприємств від технічних ризиків.
- 22.Міжнародна асоціація страховиків технічних ризиків (IMIA).
- 23.Страхування будівельного підприємця від усіх ризиків (страхування САК), історія його виникнення.
- 24.Страхування всіх монтажних ризиків (страхування ЕАК).
- 25.Делькредере страхування кредитів.
- 26.Економічний зміст страхової гарантії.
- 27.Механізм функціонування страхової угоди на умовах факторингу.
- 28.Особливість страхування від втрат прибутку.
- 29.Страхування професійної відповідальності в Україні та іноземний досвід такого страхування.
- 30.Основні умови страхування автотранспорту.
- 31.Сутність і призначення страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
- 32.Моторне (транспортне) бюро України, основні його завдання.
- 33.Етапи розвитку Міжнародної системи «Зелена карта».

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 5.1

Громадянин Д уклав договір змішаного страхування життя в НАСК «Оранта» з річною сплатою внесків. За узгодженням сторін страхова сума становить 20000 грн. Термін дії договору - 5 років. Вік застрахованого – 30 років. Страховий внесок для страхувальників даного віку 14 грн. 10 коп. зі 100 грн. страхової суми.

У перший рік дії договору внаслідок нещасного випадку застрахований отримав травму й знаходився на лікуванні 130 днів, що підтверджено довідкою лікарсько-профілактичного закладу. Згідно з правилами страхування, за кожний день лікування застрахованому виплачується 0,2 % страхової суми.

Після річної дії договору застрахований помер у зв'язку зі скоєнням умисного злочину. Визначити:

- а) суму страхових платежів, яку повинен був сплатити застрахований страховій організації;
- б) розмір відшкодування у разі одержання травми;
- в) розмір відшкодування у разі смерті застрахованого.

Задача 5.2

Торговельний центр має договір добровільного страхування у якому зазначено, що склади, а також товари в них застраховані у повній вартості, відповідно на 30 та 20 млн. грн.

У результаті пожежі на одному зі складів були пошкоджені: сама будівля й частина товарів, що в ній знаходились. Затрати на відновлення складу за кошторисом склали 3 млн. грн., збиток від загибелі й пошкодження товарів – 4 млн. грн. Крім того, затрати щодо рятування застрахованого майна й приведення у порядок його залишків після пожежі склали 800 тис. грн. За складання кошторису страхувальник заплатив 200 грн.

Перевірка бухгалтерських даних показала, що вартість товару фактично застрахована у розмірі 90 % (а не 100 %, як було вказано у договорі страхування). Безумовна франшиза – 0,3 %. Визначити:

- а) страхову суму;
- б) страхове відшкодування.

Задача 5.3

Внаслідок пожежі на складі підприємства було пошкоджено будівлю складу й товарно-матеріальні цінності, що знаходились у ньому.

У відповідності з заявою, будівлі підприємства вартістю 600 тис. грн. були застраховані на 100 %, а майно, представлене у вигляді товарно-матеріальних цінностей вартістю 150 тис. грн., було застраховано на 70%.

Умовна франшиза – 0,6%. Витрати на відновлення будівлі визначено у розмірі 100 тис. грн. Втрати від загибелі й пошкодження товарів – 30 тис. грн. Витрати страхувальника при рятуванні застрахованого майна та впорядкуванні залишків після страхового випадку склали 9 тис. грн. Визначити:

- а) загальну суму втрат;
- б) розмір страхового відшкодування.

Задача 5.4

Виробнича фірма «Верес» уклала договір страхування ризику втрати прибутку з НАСК «Оранта» на випадок аварії та крадіжки. Договір укладено на страхову суму 1200 тис. грн. терміном на один рік. За результатами господарської діяльності сума прибутку за поточний рік склала 1800 тис. грн. Договір укладено з безумовною франшизою – 2%. Страховий тариф за ризик аварії складає 0,4 %, за крадіжку – 1,7%.

У результаті припинення постачання електроенергії, викликаного стихійними лихом, а також крадіжки зі зломом, сума втрат прибутку, пов'язана зі скороченням виробництва, склала 400 тис. грн., сума додаткових втрат – 120 тис. грн. Визначити:

- а) розмір страхових платежів;
- б) розмір збитку;
- в) розмір страхового відшкодування.

Задача 5.5

За умовами договору добровільного страхування майна юридичних осіб господарюючий суб'єкт застрахував своє майно на суму 1,5 млн. грн. Ставка страхового тарифу – 2,3 % від страхової суми. Передбачена можливість надання страхувальнику знижки тарифу - 0,5%. Згідно з договором передбачена умовна франшиза у розмірі 0,9%. Фактичний збиток страхувальника – 175 тис. грн. Визначити:

- а) розмір страхового платежу;
- б) розмір страхового відшкодування.

Задача 5.6

Громадянин уклав договір про охорону квартири за допомогою засобів сигналізації на суму 100 тис. грн. та договір страхування на решту домашнього майна на суму 200 тис. грн. У період дії обох договорів була здійснена крадіжка, з квартири було викрадено майно на загальну суму 250 тис. грн., у т.ч. ювелірні вироби вартістю 20 тис. грн. Органи внутрішніх справ, згідно з договором про охорону квартири, виплатили громадянину 80 тис. грн. Ювелірні вироби не були застраховані за спеціальним договором. Визначити розмір страхового відшкодування.

Задача 5.7

Власник квартири застрахував майно з урахуванням зносу на загальну суму 20000 грн., у т.ч. холодильник, вартістю 4000 грн. Розмір страхового тарифу - 0,6 %. Під час пожежі повністю згорів холодильник. Раціональний строк його експлуатації - 10 років, відсоток зносу на день настання страхового випадку – 30 % (використовувався 3 роки). Визначити:

- а) розмір страхового платежу;
- б) страхового відшкодування.

Задача 5.8

Розрахувати розмір страхового відшкодування та страхового платежу, якщо суб'єкт підприємницької діяльності застрахував своє майно строком на один рік з відповідальністю за крадіжку зі зломом на суму 500 тис. грн. Ставка страхового тарифу – 0,5 % від страхової суми. Згідно умов страхування передбачена умовна франшиза у розмірі 1,5 %, за якої надається знижка тарифу на 1,7 %. Фактичний збиток страхувальника – 15 тис. грн.

Задача 5.9

Приватний підприємець застрахував розсадник плодового саду на площі 3 га. Саджанці пошкоджені градом. Повністю загинуло 5 тис. штук саджанців, а частково пошкоджено 2500 штук. Ціна однієї тисячі штук при укладанні договору страхування складала 5200 грн. Середня кількість рослин на 1 га - 25 тис. штук. За даними бухгалтерського обліку, пере очкування 2500 тис. рослин складає 5100 грн. Договір укладений з умовною франшизою – 3 %. Визначити:

- а) розмір страхового платежу;
- б) страхового відшкодування.

Задача 5.10

Під час полювання стався нещасний випадок. У результаті необережного поводження зі зброєю постраждали люди. При розслідуванні обставин трагедії з'ясувалося, що одна людина загинула, три громадянина отримали інвалідність I, II, та III групи інвалідності відповідно.

Визначити суми страхового відшкодування, які має виплатити страхова компанія за договором обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян, які є власниками зброї.

Задача 5.11

Будівельна організація «Мрія», яка є забудовником 150-ти квартирних житлових будинків, уклала договір страхування будівельно-монтажних ризиків з НАСК «Оранта». Будівельні та монтажні роботи застраховані від традиційних

ризиків: пожежі, вибуху, аварій, осідання ґрунту, дії підґрунтових вод та зсуву ґрунту. Страхова сума встановлена окремо на:

- будівельні роботи – 12 млн. грн;
- допоміжні роботи – 1000 тис. грн;
- будівельні матеріали, обладнання й тимчасові споруди – 5000 тис. грн;
- будівельні машини – 900 тис. грн.

Договір укладено з безумовною франшизою – 2 %.

У результаті підтоплення будинку відбулося просідання фундаменту, що призвело до утворення тріщини стіни. Для ліквідації наслідків було проведено додаткові роботи на суму 390 тис. грн. При проведенні газозварювальних робіт стався вибух балону з киснем, що призвело до руйнування перестінок суміжних квартир на 1 поверсі. Згідно з кошторисом на ремонт сума, пошкодження склали 210 тис. грн. Визначити:

- а) розмір збитку;
- б) величину страхового відшкодування.

Задача 5.12

Підрядник, що виконував будівництво водопровідних та каналізаційних систем, застрахував пускові гарантійні зобов'язання від вибуху, аварії, неправомірних дій третіх осіб, крадіжки на страхову суму 3000 тис. грн з умовною франшизою 2 %. У результаті неправомірних дій третіх осіб водопровідну систему в будинку було пошкоджено. Заміна частини труб згідно зі складеним кошторисом склали 100 тис. грн. Визначити розмір страхового відшкодування.

Задача 5.13

Фірма, якій доручено виконувати монтаж сталевого мосту через річку, уклала договір страхування будівельно-монтажних ризиків зі страховою компанією. Страхову оцінку монтажу визначено згідно з проектним кошторисом у сумі 25000 тис. грн. Страхова сума встановлена у розмірі повної страхової оцінки. Договір укладений з умовною франшизою у розмірі 1 %.

У результаті падіння літального апарату міст на стадії монтажу був пошкоджений. Затрати на відновлення роботи склали 1200 тис. грн. Збитки, що виникли внаслідок недоліків у конструкції, склали 200 тис. грн. Визначити:

- а) розмір збитку;
- б) величину страхового відшкодування.

Задача 5.14

Будівельна організація, яка проводить монтаж повітряних електроліній, звернулася у страхову компанію з проханням застрахувати об'єкт монтажу на випадок пожежі, надлишкової напруги у системі електромереж, бурі та

претензій третіх осіб, що можуть виникнути внаслідок тілесних ушкоджень у зв'язку з виконанням монтажних робіт.

Страхова сума визначена страховою компанією як повна вартість об'єкта в сумі 1000 тис. грн. Ставки страхових платежів з вищесказаних ризиків наступні:

- буря – 0,1%;
- осідання ґрунту – 0,02 %;
- пожежа – 0,3 %;
- надлишкова напруга у системі електромереж – 0,05 %;
- страхування відповідальності за тілесні ушкодження – 1,2%.

Надбавка до ставки в галузі будівництва при нещасному випадку – 0,3 %.

У результаті настання страхового випадку були травмовані два працівники які тимчасово втратили працездатність строком на 10 днів. Визначити:

- а) ставку страхового платежу та за цим договором;
- б) розмір страхового відшкодування потерпілим.

Задача 5.15

Будівельна організація застрахувала будівельно-монтажні ризики, пов'язані з будівництвом канатної дороги. В обсяг страхового покриття увійшли ризики вибуху, аварії, пожежі, а також неправомірні дії третіх осіб. Договір укладено на страхову суму 5000 тис. грн. Безумовна франшиза визначена у розмірі 0,5 %. Організація додатково застрахувала свою відповідальність перед третіми особами за нанесення майнових втрат та тілесних ушкоджень на страхову суму 500 тис. грн., що можуть виникнути у зв'язку з виконанням будівельно-монтажних робіт.

У результаті падіння опори при розвантаженні були нанесені тілесні ушкодження одній особі, яка перебувала на лікарняному 15 днів. Під час зсуву ґрунту опора впала на бурильну установку, що призвело до її повного руйнування. Вартість бурильної установки на день страхового випадку склала 390 тис. грн. На заміну опори було затрачено 4300 грн. Затрати щодо ліквідації наслідків зсуву склали 1200 грн. Визначити:

- а) розмір збитку за двома договорами;
- б) страхове відшкодування за двома договорами.

Задача 5.16

Позичальник застрахував свою відповідальність за неповернення кредиту, який він отримав в комерційному банку на термін 5 місяців. Сума кредиту – 30000 тис. грн. Відсоткова ставка – 25 % річних. Відповідальність страховика – 80 %. Тарифна ставка – 3 %.

Позичальник не повернув суму кредиту за два місяця. За договором кредитування погашення кредиту відбувалося рівними частинами. Визначити:

- а) страхову суму;
- б) розмір страхового платежу;
- в) суму страхового відшкодування при настанні страхового випадку

Задача 5.17

Позичальник отримав та застрахував у комерційному банку кредит у сумі 70000 тис. грн. на термін 6 місяців. Відсотки за кредит становлять 28 % річних. Тарифна ставка – 3 %. У результаті банкрутства позичальник не зміг повернути 25 % кредиту й проценти по ньому. Франшиза за договором страхування становить 10 % страхової суми. Визначити:

- а) страхову суму;
- б) розмір страхового платежу;
- в) суму страхового відшкодування при настанні страхового випадку.

Задача 5.18

Корпорація «ТОСНІВА» уклала договір страхування контракту на поставку в Україну електронної техніки на суму 10000 тис. грн. з фіксованими цінами протягом одного року. При цьому, розмір умовної франшизи встановлено у розмірі 0,9 %. За період виконання контракту курс національної валюти девальвував на 3 %. Визначте:

- а) суму збитку, що зазнала корпорація «ТОСНІВА»;
- б) розмір страхового відшкодування.

Задача 5.19

Розрахувати суму збитків при страхуванні ризику непогашеного кредиту: сума непогашеного кредиту – 75000 грн., строк непогашеного кредиту – 6 місяців, відповідальність страховика – 85 %, сплата за кредит – 25 % річних.

Задача 5.20

Страховик уклав з банком договір добровільного страхування ризику непогашення кредиту. Сума кредиту – 250 тис. грн. Строк користування – 7 місяців. Відсотки за кредит – 22 % річних. Встановлена тарифна ставка – 5 %. Враховуючи стійкий фінансовий стан позичальника, було прийнято рішення страховиком про застосування понижуючого коефіцієнту – 0,8. Ліміт відповідальності страховика становить 85 %. Визначити:

- а) суму страхових платежів;
- б) розмір страхового відшкодування.

Задача 5.21

Автопідприємство «Надія» уклало договір добровільного страхування цивільної відповідальності водіїв транспортних засобів зі страховою компанією НАСК «Оранта». Тарифні ставки залежно від стажу водія такі:

- до 1 року – 3 %;
- від 1 до 5 років – 2 %
- до 10 років – 1,5 %.

Страхова сума на кожного водія складає 25 тис. грн. Кількість працюючих водіїв зі стажем роботи:

- до 1 року – 9 осіб,
- від 1 до 5 років – 7 осіб,
- від 5 до 10 років – 5 осіб.

Визначити суму страхових платежів, яку має сплатити автопідприємство страховій компанії за водіїв.

Задача 5.22

У договорі страхування відповідальності роботодавців передбачена страхова сума 50 тис. грн. Умовна франшиза 0,4 %. У результаті збою технологічного обладнання на робочому місці постраждав один з співробітників підприємства. Вартість обстеження складає 800 грн. Лікування та реабілітація хворого 2500 грн. Термін перебування на лікарняному 25 днів. Визначити суму, яку має відшкодувати потерпілому страхова компанія.

Задача 5.23

Товариство з обмеженою відповідальністю «Радуга», яке виробляє й поставляє на ринок молочну продукцію уклало зі страховою компанією НАСК «Оранта» договір добровільного страхування відповідальності за якість продукції. Страхова сума становила 100 тис. грн. Страховий тариф – 1,7 %.

При плановій перевірці санепідемстанції продукції концерну було виявлено цілий ряд відхилень від діючих стандартів. Вся партія неякісної продукції була вилучена з торговельної мережі на суму 40 тис. грн., частина продукції на суму 17 тис. грн. була направлена подальшу переробку. Затрати на переробку склали 3,5 тис. грн. Ліміт відповідальності страховика – 90%. Визначити:

- а) суму страхового платежу;
- б) суму збитку та страхового відшкодування.

Задача 5.24

У договорі страхування професійної відповідальності аудиторів передбачена страхова сума 25 тис. грн. Безумовна франшиза становить 1,5 тис. грн. У результаті помилки, здійсненої при виконанні службових

обов'язків, завдано шкоду клієнтові на суму 5 тис. грн. Крім цього, додаткові витрати постраждалої особи склали 2 тис. грн., а витрати аудитора, здійснені без згоди страховика - 0,5 тис. грн. Визначити суму, яку має відшкодувати потерпілому страхова компанія.

Задача 5.25

Відповідно до договору професійної відповідальності юриста передбачена страхова сума 90 тис. грн. Страховий тариф складає 2,0%. Безумовна франшиза становить 0,5 %. У результаті надання некваліфікованої юридичної допомоги громадянин зазнав збитків у сумі 40 тис. грн. Витрати на отримання додаткових юридичних послуг становили 4,5 тис. грн. Визначити:

- а) розмір страхового платежу;
- б) розмір страхового відшкодування.

Задача 5.26

Фізична особа уклала договір ОСЦПВВНТЗ у страховій компанії ПАТ «УСК "ГАРАНТ АВТО"» в м. Житомирі. У результаті ДТП, в якій фізична особа - власник транспортного засобу не винен, постраждало три особи:

- перша - втратила працездатність терміном на 29 днів;
- друга - визнана стійка втрата працездатності й встановлена І група інвалідності. На лікування витрачено 7120 грн.;
- третя - у результаті ДТП померла. На її лікування у стаціонарі витрачено 3990 грн.

Також, у результаті ДТП, третя особа втратила майно на суму 7540 грн. Фізична особа - власник транспортного засобу, не винна в ДТП, відремонтувала автомобіль на СТО, з якою співпрацює страхова компанія, в якій застрахована фізична особа. Вартість ремонту становить 19800 грн.

Фізична особа, яка винна в ДТП, має договір ОСЦПВВНТЗ в страховій компанії ПАТ «УСК "ГАРАНТ АВТО"» в м. Коростень. Визначити:

- а) розмір відшкодування першій та другій особам;
- б) хто має право отримати відшкодування за результатами летального випадку по третій особі, і в якій сумі?
- в) чи буде відшкодовуватися вартість ремонту автомобіля власнику транспортного засобу, який не винен в ДТП, якщо так, то за чий рахунок?

Задача 5.27

Підприємство «Автошлях» застрахувало вантажний автомобіль та автобус в НАСК «Оранта» на випадок їх пошкодження або втрати внаслідок ДТП. Договір страхування укладений з умовною франшизою у розмірі 1 %. Страхова сума вантажного автомобіля відповідає справжній вартості й складає 50 тис. грн., а автобус застрахований на 50 % його дійсній вартості, яка складає

95 тис. грн. Тарифна ставка для вантажного автомобіля й автобуса однакова - 4,5 %. Страхувальник погодився сплатити додатковий платіж до основного страхового платежу в розмірі 10 % за умови страхування зносу деталей, що змінюється при ремонті внаслідок страхового випадку транспортних засобів із строком експлуатації від 1 до 3 років.

Внаслідок ДТП вантажний автомобіль був пошкоджений. Вартість ремонту згідно з документом авторемзаводу склала 15 тис. грн. Особа, винна у заподіянні збитків, відшкодувала страхувальнику 5 тис. грн. Під час ремонту були проведені роботи, пов'язані з переобладнанням вантажного автомобіля, вартість яких склала 1,5 тис. грн. Визначити:

- а) розмір страхових платежів;
- б) розмір збитку і страхового відшкодування.

Задача 5.28

Житомирське виробниче підприємство «Льонотекс» уклало з ПАТ «УСК "ГАРАНТ АВТО"» договір добровільного страхування вантажу, що перевозився вантажним автомобілем з Житомира до Харкова. Вантаж застрахований «з відповідальністю за всі ризики». Тариф згідно вказаних умов - 3,5 %. Страхова сума встановлена у розмірі 250 тис. грн.

Під час дії договору з автомобілем, який здійснював перевезення, скоїлася аварія, що призвело до пошкодження вантажу. Аварійний комісар склав страховий акт. Вартість пошкодженого вантажу склала 70 тис. грн. Витрати при рятуванні вантажу склали 5 тис. грн., витрати, пов'язані з встановленням розміру збитків - 200 грн., втрати щодо перевантаження вантажу - 150 грн. Визначити:

- а) розмір страхових платежів;
- б) розмір збитку й страхового відшкодування.

Задача 5.29

Громадянин С уклав договір страхування «Каско» автомобіля «БМВ» на страхову суму 50 тис. грн. з відповідальністю за всі види ризиків. Вартість автомобіля на момент укладання договору страхування склала 90 тис. грн. Договір страхування укладено із застосуванням франшизи:

- на випадок викрадання у розмірі 10 % страхової суми;
- на випадок ДТП у розмірі 0,5 % страхової суми.

Тарифну ставку за всі види ризиків визначено у розмірі 6 % страхової суми. Визначити розмір:

- а) страхового платежу;
- б) страхового відшкодування у випадку викрадення автомобіля;

в)страхового відшкодування при застосуванні системи першого ризику й пропорційної відповідальності, якщо розмір збитків внаслідок ДТП склав: 1,5 тис. грн; 3 тис. грн; 10 тис. грн.

Задача 5.30

Вантажний автомобіль підприємства «Молочник» застрахований на 60 % його вартості на випадок ДТП. Дійсна вартість автомобіля - 115 тис. грн. Договір укладений з безумовною франшизою - 0,5 %. Тарифна ставка - 3,5 %. У результаті ДТП вантажний автомобіль було пошкоджено.

Згідно документів авторемонтного підприємства, вартість ремонту вантажного автомобіля становить 7700 грн., у т.ч. вартість запасних частин склала 2100 грн. Знос автомобіля на день страхового випадку склав 5 %. Витрати на транспортування пошкодженого автомобіля до авторемонтного підприємства - 90 грн. Визначити:

- а)розмір страхового платежу;
- б)розмір страхового відшкодування.

Задача 5.31

Судновласник застрахував вантажне судно терміном страхування 8 місяців (один рейс), яке здійснює міжнародні морські перевезення. Страхова сума за договором становить 25 млн. грн. Страховий тариф по ризиках за договором - 0,8 %. У результаті страхового випадку, пошкодження судна внаслідок зіткнення суден, збиток страхувальника становив 30 % страхової суми. За договором страхові виплати повинні бути здійснені протягом 10-ти робочих днів з дня прийняття відповідного рішення. Виплата була здійснена із затримкою у 8 днів. За кожен добу затримки виплати страхової суми страхувальнику виплачується пеня у розмірі 0,1 %. Безумовна франшиза за договором становить 10 %. Визначити:

- а) страховий платіж, використовуючи таблицю 5.1;
- б) суму страхового відшкодування;
- в) суму пені.

Таблиця 5.1 - Коефіцієнти короткостроковості залежно від строку дії договору страхування

Строк дії	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Коефіцієнт	0,0	0,1	0,2	0,33	0,42	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0

За договором страхування, укладеним на строк менше 1 року, розмір страхового платежу визначається із застосуванням коефіцієнту короткостроковості залежно від строку дії договору страхування (табл. А.1).

Задача 5.32

Фактична вартість судна на день укладення страхового договору становить 30 млн. грн. Власник забажав застрахувати судно на 75 % фактичної вартості терміном 1 рік. За договором страхове відшкодування виплачується пропорційно сплаченій частці страхового платежу. Тарифна ставка становить 1,2 % страхової суми. У період дії договору страхування страхувальник забажав збільшити розмір страхової суми ще на 15 % фактичної вартості.

На день настання страхового випадку страхувальник фактично сплатив 80% страхових платежів. Збиток у результаті страхового випадку (пошкодження судна внаслідок при швартуванні) склав 4,5 млн. грн. Визначити:

- а) страхову суму;
- б) страховий платіж за першим договором;
- в) доплату страхового платежу у зв'язку зі збільшенням страхової суми.

При збільшенні страхової суми величина доплати страхової премії розраховується за формулою:

$$Д=(П2-П1) \times К,$$

де Д - величина доплати страхової премії;

П1, П2 - страхові премії за первісною та кінцевою страховими сумами відповідно;

К - коефіцієнт короткостроковості.

- г) сплачений страховий платіж;
- д) суму страхового відшкодування.

Задача 5.33

Морське судно «Одесса» застраховано на суму 5 млн. грн. Фактична вартість його становила 9 млн. грн. Ставка страхового тарифу - 3,5 %. Безумовна франшиза - 1,5 %. У результаті настання страхової події фактичний збиток склав 800 тис. грн. Визначити:

- а) розмір страхового платежу;
- б) суму відшкодування за системою пропорційної відповідальності та першого ризику.

Задача 5.34

Власник судна застрахував свою відповідальність перед пасажирями, які придбали квиток на морський круїз Чорним та Середньоземним морями терміном на 15 днів. За умовами договору добровільного страхування страхова сума на кожного пасажиря склала 15 тис. євро (кількість пасажирів 150 осіб). Вартість страхового полісу - 45 євро.

У результаті настання страхової події (харчове отруєння) 65 застрахованих госпіталізовано в іноземній державі, у т.ч.: 40 осіб терміном на 2 суток, решта осіб - на 3 суток. Вартість добового лікування однієї особи складає 300 євро. Визначити:

- а) суму страхового платежу;
- б) розмір страхового відшкодування потерпілим особам.

Задача 5.35

Компанія, яка надає послуги з перевезення вантажів морським транспортом, уклала зі страховою компанією договір добровільного майнового страхування на час перевезення вантажу (виробів і товарів легкої промисловості в контейнерах) морським транспортом. Страхова сума склала 16 млн. грн. Страховий тариф – 3 %. Розмір франшизи - 1,5 %. Вартість контейнеру з товаром - 320 тис. грн. Під час шторму чотири контейнери змиті з палуби судна. Визначити:

- а) суму страхового платежу;
- б) розмір страхового відшкодування.

Змістовий модуль 2 Розвиток та регулювання страхового ринку

Тема 6 Страховий ринок (9,5 годин)

Сутність і загальна характеристика страхового ринку.

Об'єднання учасників страхового ринку.

Посередницька діяльність у сфері страхування.

Страхування в зарубіжних країнах.

Література: [2] с. 113-136; [3] с. 97-113; [4] с. 17-30.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте специфічні властивості страхової послуги, як товару.
2. Охарактеризуйте страховий ринок як систему, її керовані та некеровані елементи.
3. Поясніть інституційний та територіальний аспекти структури страхового ринку.
4. Які об'єднання учасників страхового ринку існують в Україні?
5. Які функції на ринку страхових послуг виконує об'єднання страховиків «Ліга страхових організацій України»?
6. Які функції на ринку страхових послуг виконує Моторне (транспортне) страхове бюро України?

7. Які функції на ринку страхових послуг виконує Морське страхове бюро України?
8. Які функції на ринку страхових послуг виконує Асоціація «Українське медичне страхове бюро»?
9. Перелічить страхових посередників, за участю яких здійснюється страхова діяльність в Україні.
10. Охарактеризуйте завдання брокерської діяльності та особливості функцій страхових та перестрахових брокерів.
11. Які обмеження накладені на діяльність страхових брокерів?
12. Охарактеризуйте завдання агентської діяльності та особливості функцій страхових агентів.
13. Охарактеризуйте завдання та особливості функцій аварійних комісарів. Які крупні фірми з аварійного комісарства, які діють на території України, Вам відомі?
14. Які обмеження накладені на діяльність аварійних комісарів?
15. Охарактеризуйте завдання актуарної діяльності та особливості функцій актуаріїв
16. З якою метою страховики укладають договори про співпрацю зі спеціалізованими асистуючими компаніями? Охарактеризуйте функції асистуючих компаній.
17. Основні види страхових ризиків у зовнішньо-економічній діяльності.
18. Які основні міжнародні об'єднання страховиків? Охарактеризуйте об'єднання приватних страховиків англійську корпорацію «Ллойд».

Питання для самостійного опрацювання

1. Страхова послуга як специфічний товар.
2. Аналіз стану основних показників розвитку ринку страхових послуг.
3. Перспективи розвитку ринку страхових послуг.
4. Правове забезпечення ринку страхових послуг.
5. Напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування.
6. Порівняння ринку страхових послуг України зі страховими ринками розвинутих країн світу.
7. Страхове право України.
8. Необхідність й значення державного регулювання страхової діяльності.
9. Світовий досвід щодо регулювання страхової діяльності.

Тема 7 Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні (7,5 годин)

Основна мета і завдання державного регулювання страхової діяльності.

Основні механізми правового захисту інтересів страхувальників.

Література: [2] с. 138-147; [3] с. 115-120; [4] с. 31-35.

Запитання для самоперевірки

1. Основні цілі, органи та механізми державного регулювання страхової діяльності.
2. Охарактеризуйте основні функції і права Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю на території України.
3. Сформулюйте загальні вимоги, яких мають додержувати при створенні внутрішнього страхового ринку держави.
4. За якими напрямками держава гарантує права та законні інтереси страховиків?
5. Поясніть механізми правового захисту інтересів страхувальників.
6. Охарактеризуйте правила ліквідації, реорганізації і санації страховика.
7. За яких умов страховик зобов'язаний укласти договір перестрахування?
8. За яких умов страховиком подається інформація про юридичних і фізичних осіб, що містить таємницю страхування?
9. Якими основними показниками діяльності страхової компанії користуються для комплексного аналізу її фінансового стану?
10. Охарактеризуйте склад і зміст законодавчих умов забезпечення платоспроможності страховиків.
11. Поясніть порядок визначення та зміст показників нормативного і фактичного запасу платоспроможності страховиків.
12. Поясніть призначення і склад страхових резервів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Страхова послуга як специфічний товар.
2. Аналіз стану основних показників розвитку ринку страхових послуг.
3. Перспективи розвитку ринку страхових послуг.
4. Правове забезпечення ринку страхових послуг.
5. Напрями вдосконалення державної політики в галузі страхування.
6. Порівняння ринку страхових послуг України зі страховими ринками розвинутих країн світу.
7. Страхове право України.
8. Необхідність й значення державного регулювання страхової діяльності.
9. Світовий досвід щодо регулювання страхової діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування [Електронний ресурс]: закон України від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР [зі змінами станом на 06.09.2012 р.]. – Режим доступу: [http:// portal.rada.gov.ua](http://portal.rada.gov.ua).
2. Пасічний В. О. Страхування: навч. посібник / В. О. Пасічний, В. В. Жван. - Х.: ХНАМГ, 2009.
3. Воронков О. О. Конспект лекцій з курсу «Страхування» (для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030504 Економіка підприємства і слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03050401 «Економіка підприємства») / О. О. Воронков; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 126 с.
4. Страхові послуги : навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред. Д. І. Деми. – [2-е вид. перероб. та допов.–]. К.: Алерта 2013.–526 с.
5. Безугла В. О. Страхування: навч. посібник [для студ. вищих навч. закл.] / В. О. Безугла, І. І. Постіл, Л. П. Шаповал. – К.: Центр навч. л-ри, 2008. – 582 с.
6. Ковтун І. О. Основи актуарних розрахунків : навч. посібник / І. О. Ковтун, М. П. Денисенко, В. Г. Кабанов. – К.: Професіонал, 2008. – 480 с.
7. Страхування : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Р. В. Пікус [та ін.]; за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
8. Ткаченко Н. В. Страхування. Практикум: навч. посібник / Н. В. Ткаченко. – К.: Ліра-К, 2007. – 270 с.
9. Шумелда Я. П. Основи актуарних розрахунків: навч. посібник / Я. П. Шумелда. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 160 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять і самостійної роботи
з навчальної дисципліни

СТРАХУВАННЯ

*(для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«бакалавр» напрямку підготовки 6.030504 – Економіка підприємства і слухачів
другої вищої освіти спеціальності 7.03050401 – Економіка підприємства)»*

Укладач: **ВОРОНКОВ** Олексій Олександрович

Відповідальний за випуск: *Т. А. Пушкар*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання: *О. О. Воронков*

План 2016, поз. 468 М

Підп. до друку 03.10.2016 р.
Друк на різнографі
Тираж 50 пр.

Формат 60х84/16
Ум. друк. арк. 1,75
Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014 р.